

Als christenen **samen** op weg

door Fokke Wouda

Als christenen samen op weg: dat is de rode draad in dit nummer van Overeen. In het kader van de Zondag voor de Oosterse Kerken, die we op 7 mei 2023 vieren, vraagt de vereniging om te bidden met en voor de Orthodoxe kerken in Europa. Zij worstelen al jaren met interne spanningen, die ten volle zichtbaar zijn geworden in de oorlog in Oekraïne. De gehele christelijke gemeenschap zoekt nu naar wegen om hiermee om te gaan. Dr. Alfons Brüning analyseert de rol van de Russisch-Orthodoxe Kerk en de Wereldraad van Kerken. Aartspriester Theodoor van der Voort geeft een inkijkje in het leven van Russen en Oekraïners in Nederland. Zijn gemeenschap in Deventer is een hoopvol teken van gelovigen die elkaar blijven vinden en samen bidden. Ook binnen de vereniging zijn we samen op weg: we maken in dit nummer kennis met Myrthe Lubbers, die door de Algemene Ledenvergadering werd benoemd tot nieuw bestuurslid en met ds. Trinette Verhoeven, die het hoofdbestuur voorziet van advies vanuit de Protestantse Kerk in Nederland. En in dit eerste artikel mag ik u vertellen over een bijzonder initiatief dat de koers van de vereniging in hoge mate zal bepalen in het komende jaar.

TOGETHER 2023

Het synodale proces zoals dat in onze kerk gaande is heeft namelijk tot een hoopvol initiatief geleid. Onder de treffende naam "TOGETHER: samenkomst van Gods Volk" vindt bij de opening van de synode in het najaar een oecumenisch avondgebed plaats op het Sint-Pietersplein in Rome, in bijzijn van Paus Franciscus en de synodebisschoppen. Samen met een oecumenisch samengestelde werkgroep organiseer ik vanuit de vereniging een busreis naar deze bijzondere gelegenheid!

Het oecumenisch avondgebed in Rome is een initiatief van de Franse oecumenische monastieke gemeenschap van Taizé, bekend en geliefd onder jongeren uit alle kerken. Deze gemeenschap neemt dan ook het voortouw in de organisatie van het meerdaagse programma in Rome, met het avondgebed als hoogtepunt. Paus Franciscus kondigde dit initiatief enthousiast aan in de Week van Gebed voor de eenheid: "De weg naar de volledige eenheid van de christenen en de weg van de synodale bekering van de kerk zijn verbonden."

Zo gaan de verdieping van ons samen-op-weg-zijn (synodaliteit) als katholieken en als christenen in het algemeen nauw verbonden. Dit wordt zichtbaar in dat avondgebed: duizenden christenen uit alle denominaties zullen zich verzamelen om dit proces in de Katholieke Kerk te begeleiden met gebed. Vanuit de ervaring van Taizé en de expliciete uitnodiging van Paus Franciscus om hun stem te laten horen tijdens het synodaal proces is de uitnodiging met name gericht aan jongvolwassenen in de leeftijd 18-35 jaar.

Zij zullen drie dagen in gastgezinnen in Rome verblijven en een gezamenlijk programma volgen. Tijdens mijn bezoek aan Taizé vorige zomer werd ik al geïnformeerd over dit plan, dat toen nog in de kinderschoenen stond. Het bestuur van de vereniging heeft mij meteen bij mijn aantreden als coördinator de ruimte gegeven om te ontdekken wat wij als vereniging kunnen doen om een Nederlandse bijdrage te organiseren. Want wat een kansen biedt deze gelegenheid voor de Nederlandse oecumene en de vereniging!

Impulsen voor de Nederlandse oecumene

Deze reis heeft alles in zich om bijzonder te worden. Deelnemers uit hele verschillende delen van de kerk zullen elkaar voor het eerst ontmoeten, kennismaken met elkaars traditie. Zij leven een aantal dagen intensief samen, verenigd door hetzelfde reisdoel. Ze zullen de veelkleurigheid van de wereldkerk ervaren en een belangrijk oriëntatiepunt van de Rooms-Katholieke Kerk leren kennen. Het zullen intensieve dagen worden met een veel indrukken en – hopelijk – veel hoop en energie. Als vereniging hopen we natuurlijk dat die energie ook vruchtbaar mag worden in onze eigen context. Daarom willen we de deelnemers goed voorbereid op pad laten gaan. Deze zomer zullen we verschillende activiteiten aanbieden voor kennismaking, vorming en uitwisseling. Een deel daarvan is speciaal voor hen die naar Rome zullen afreizen, maar bij andere activiteiten kunnen alle geïnteresseerden aansluiten. Ook zullen we na de reis gelegenheid geven om de ervaringen te delen in onze publicaties en tijdens onze verenigingsactiviteiten. Op deze manier willen we mensen (opnieuw) introduceren en hen een plek bieden in de oecumene.

Alleen al de voorbereidingen geven nieuwe impulsen aan de Nederlandse oecumene. De werkgroep die de reis voorbereid bestaat uit enkele leden van de vereniging én gelovigen uit andere kerken die hun kwaliteiten en netwerken willen inzetten voor dit evenement. Hierdoor ontstaan nieuwe oecumenische contacten en verbanden. Dit is een volgende stap in het verkennen van de band tussen synodaliteit en oecumene. Vorig jaar brachten we in meerdere activiteiten de ervaringen met synodaliteit in de verschillende tradities in kaart, zoals u hebt kunnen lezen in *Perspectief 2022-58*. Dit jaar ligt de focus op de spirituele kant met grote aandacht voor de stem van een jongere generatie.

Kansen voor de vereniging

Daar ligt meteen één van de kansen voor de vereniging. Het stimuleren van inzet voor de eenheid van Christus' kerk onder jongere generaties is een belangrijk speerpunt in deze tijd, die zeer gediend is met dit mooie initiatief. Om met prof. dr. Monique van Dijk-Groeneboer te spreken, die de Nederlandse inbreng tijdens de continentale fase van het synodale proces verwoordde: "Jonge mensen zijn nú al in de kerk, niet pas in de toekomst!" Het is zaak hen uit te nodigen en naar hen te luisteren, iets waar tijdens deze reis en het programma eromheen alle ruimte voor zal zijn.

Ook op ander vlak heeft het project alvast concreet resultaat opgeleverd. Om effectief en aantrekkelijk te kunnen communiceren over TOGETHER hebben we in de afgelopen maanden een projectsite gelanceerd, die een voorproefje vormt voor de vernieuwing van de gehele website. Daarbij beogen we natuurlijk de inhoudelijk diepgang te behouden, maar dan gecombineerd met een eigentijdse vormgeving en inspiratie. Neemt u snel een kijkje op: www.oecumene.nl/together!

Verder draagt dit project bij aan een grotere zichtbaarheid en impact van de vereniging. Daarbij speelt het belang van het initiatief een grote rol. Het gebed vormt de start van de synode en heeft de persoonlijke belangstelling van Paus Franciscus. Hij liet dit blijken door de internationale voorbereidingsgroep, met wie ik in maart bijeenkwam in Rome, te ontvangen en te bemoedigen. Meer hierover leest u op de website.

De voorbereidingen zijn in volle gang. We hebben dit project in dankbaarheid aangepakt, hoewel onze capaciteit als vereniging toch zeer beperkt is. Uw steun is van harte welkom: een bemoedigend berichtje, het delen van onze nieuwsberichten in uw netwerk, u als vrijwilliger aanbieden als u vermoedt dat uw inbreng dit project verder kan helpen. En laten we verder vertrouwen op de Geest die de kerk leidt zoals we samen op weg zijn in deze wereld.

Dr. Fokke Wouda is sinds september 2022 coördinator van de Katholieke Vereniging voor Oecumene. Deze nieuwe rol binnen de vereniging is erop gericht de actieve betrokkenheid van leden en bestuur te stimuleren. ●

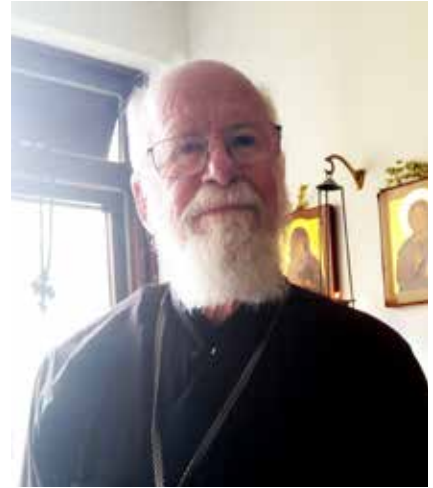

“De oorlog in Oekraïne doet de Europese ordening op zijn grondvesten schudden. Bijna niemand voorvoelde dat deze oorlog stond te gebeuren, hoewel voor velen de oorlog al ver voor 2022 een dagelijkse realiteit was. Een complicerende factor is bovendien dat het patriarchaat van Moskou de Russische agressie tegen Oekraïne steunt. Een gevolg daarvan is dat de verhoudingen binnen de orthodoxie in Europa onder grote spanning staan. Allereerst tussen de orthodoxe kerken van Oekraïne en Rusland, maar ook in breder verband verslechteren de verhoudingen tussen de autocefale kerken in Europa. Op de Zondag voor de Oosterse Kerken staan we stil bij nood van Oekraïne dat lijdt onder de agressie van Rusland en bij de opdracht van christenen en kerken om vredestichters te zijn. Bovenal daarbij de oproep om alle orthodoxe christenen in gebed vast te houden.”

Oekraïners in onze Russisch-Orthodoxe parochie

door Aartspriester Theodoor van der Voort

De oorlog in Oekraïne heeft ook in Nederland gevolgen voor orthodoxe christenen. Elke parochie maakt zijn eigen afwegingen over de verhouding tot Moskou. In de Russisch-orthodoxe kerk in Deventer vormen Russen en Oekraïners eigenlijk probleemloos één gemeenschap. Zo bieden zij ook een plaats van gebed voor vluchtelingen uit Oekraïne. Een korte impressie vanuit deze gemeenschap voor wie uw aandacht wordt gevraagd tijdens de Zondag voor de Oosterse kerken op 7 mei 2023.

Vrijwel meteen na de komst van een groep Oekraïners verscheen een aantal van hen in onze kerk. Uiteraard werd dit wat vergemakkelijkt doordat ik een paar keer naar de locatie ben gegaan waar zij werden opgevangen, maar van hun kant was het bericht dat er in Deventer een orthodoxe parochie is, ook aan anderen doorgegeven. Van meet af aan hebben we onze Oekraïense vrienden laten merken dat zij in onze parochie meer dan welkom zijn, en dat onze kerk, zolang zij hier zijn, ook hún kerk is. Toen kort na de invasie van de Russische troepen bleek dat Patriarch Kyrill deze oorlog zelfs steunde, is besloten hem niet langer in onze kerk te gedenken. Ook zijn portret is uit de koffieruimte verwijderd. Enkele Russen zijn het hier waarschijnlijk niet mee eens. Die zie ik in ieder geval niet meer in onze kerk verschijnen.

De meeste Russen, de Nederlanders en kerkgangers van andere nationaliteiten kunnen hier echter goed mee leven. Uit één van de verhalen van onze Oekraïense vrienden, blijkt dat hij tijdens zijn vlucht vanuit het verwoeste Marioepol naar het Westen, in Rusland door verscheidene groepen Russische vrijwilligers liefdevol is opgevangen. Ze voorzagen hem van eten, drinken, kleding en de nodige vervoersbiljetten.

Inmiddels hebben we op 7 januari (25 december volgens de Juliaanse kalender die de Oekraïense aanhouden) een Kerstliturgie in het Kerkslavisch gevierd. Dat was zo'n succes, dat we besloten hebben elke maand op een zaterdag een Liturgie uitsluitend in het Kerkslavisch te vieren. Onze Oekraïense vrienden zijn al volkomen in onze parochie geïntegreerd. En-

kele zingen mee in het koor, andere helpen als altaardienaar, en doen mee wanneer er een schoonmaakactie is. Op 24 februari, de dag dat de oorlog precies één jaar oud was, gingen we samen met hen naar de Oekraïens-Orthodoxe kerk in Rotterdam, waar een dienst voor de slachtoffers van deze oorlog werd gehouden.

Aartspriester Theodoor van der Voort is priester van de parochie H.H. Eersttronende Apostelen Petrus en Paulus te Deventer.

Oekraïense vluchtelingen bidden in de Russisch-Orthodoxe gemeenschap in Deventer, 18 februari 2023.

De verbroken consensus - Hoe in de oecumene verder omgaan met de Russische Orthodoxe kerk?

door Alfons Brüning

Misschien dat de 11e assemblee van de Wereldraad van Kerken (WRK) in Karlsruhe (2022) een beeld gaf van de toestand van de oecumene – en van de dimensie van problemen waar een oecumenische beweging vandaag de dag mee te kampen heeft, ondanks alle goede intenties. De Russische aanvalsoorlog in Oekraïne en nog meer de rechtvaardigingen hiervan door het patriarchaat van Moskou hebben ook voor de oecumene een breuk betekend, die ondanks alle al eerdere verschillen niet door iedereen voor mogelijk werd gehouden.

Ondanks verzet van anderen is het Moskouse patriarchaat uiteindelijk wel met een delegatie in Karlsruhe geweest. Weliswaar liet de afsluitende verklaring geen twijfel over het feit, dat de WRK de oorlog in Oekraïne veroordeelt, maar tegelijk wordt opnieuw in algemene termen gewezen op de bemiddelende rol die de organisatie in tijden van conflicten moet spelen. De gedelegeerden uit Moskou konden nu ook hun verhaal vertellen. Volgens hen is het allemaal “Russophobia”, en een aanval op hun spiritueel terrein. Zij zijn niet bezig met de politiek. Dat de kerk zich niet bezighoudt met politiek en het alleen moet hebben over geestelijke, spirituele vragen is een mantra, dat aan de kant van het patriarchaat Moskou al sinds jaren in de context van politieke crises wordt herhaald. De bijbehorende formules laten echter veel geestelijken die direct te maken hebben met onderdrukte, vervolgte, gemartelde of gedode gelovigen, geïsoleerd en radeloos achter. Dat geldt nu ook voor veel orthodoxe priesters in Oekraïne.

Ook een Oekraïense delegatie was in Karlsruhe aanwezig. Dat kon echter alleen met een geïmproviseerde status gebeuren: als waarnemer, niet als gedelegeerden. Van de orthodoxe kerken in Oekraïne werd tot 2022 alleen de aan Moskou verbonden Oekraïense Orthodoxe Kerk (OeOK) door de Wereldraad erkend en die was bij eerdere assemblees dan ook gewoon onderdeel van de Moskouse delegatie. Dat kon na een door de OeOK op een synode in mei 2022 open verklaarde afscheiding van Moskou (met ietwat onduidelijke voortekens) en gezien

de oorlogssituatie nu natuurlijk niet meer. Uiteindelijk leidde deze constellatie tot de merkwaardige situatie, dat de kerk in het land van de aanvalster wel mocht meestemmen over de afsluitende verklaring, terwijl de gelovigen uit het aangevallen land geen stemrecht hadden en zich tot korte statements moesten beperken.

Door menig Oekraïens orthodox theoloog werd de afloop van de assemblee dan ook heftig bekritiseerd. Een van de kritische vragen werd gesteld over de zogenaamde “krijgtheologie” of “theologie van oorlog”, die niet in de laatste plaats uit sommige preken en toespraken van patriarch Kirill zelf blijkt. Het gaat dan vooral om een bepaald aspect van de doctrine van de Russische Wereld (*russskij mir*), die tegenwoordig vaak als de ideologische kern van de rechtvaardiging van de oorlog door het Moskouse patriarchaat en het Kremlin wordt beschouwd. Ondanks een aantal ongetwijfeld toxische elementen - vooral waar Oekraïne het recht op een onafhankelijk bestaan wordt ontkend - was deze doctrine toch altijd vaag gebleven en tot aan het einde van 2021 nog wel als een post-imperiale, vooral cultureel en inclusief bedoelde constructie te beschouwen, gelijk aan bijvoorbeeld het Britse *Commonwealth*. Dat hierbij nu ook territoriale integriteit en het internationaal recht geen rol meer spelen, is een recente wending. Dichter bij de eigenlijke kern van het probleem kwam mogelijk een bijdrage aan de discussie over de “Russische Wereld” die juist wees op een andere component van het denken van niet alleen Kirill, maar bredere kringen

binnen het Moskouse patriarchaat: het daar al sinds jaren toenemend militarisme.

In het centrum van pseudo-theologische verhandelingen en preken hierover staat vooral een vertekende visie op ascese als het ultieme doel van het leven. En de meest belangrijke asceet van vandaag is in deze visie niet de monnik, de priester of de ijverige gelovige, maar de soldaat. “Niemand heeft grotere liefde, dan dat hij zijn leven inzet voor zijn vrienden,” (Joh. 15, 13) is het Bijbelse citaat dat actueel in veel preken en toespraken terugkomt – inmiddels niet alleen bij geestelijken en kerkleiders, maar ook bij Poetin zelf. Maar het citaat wordt bijna nooit in zijn oorspronkelijke context weergegeven. De interpretatie is in plaats hiervan uitsluitend patriottisch: de “vrienden”, voor wie wordt gestorven, zijn de landgenoten, die dezelfde Russische cultuur, taal en hetzelfde - orthodoxe - geloof hebben. Het gaat niet om de “naaste”, de gewone buurman of -vrouw, of om directe naastenliefde, zoals de context van het citaat dit suggereert, dat – een korte blik in de Bijbel is genoeg - met oorlog of strijd helemaal niets te maken heeft.

Al tijdens de eerste wereldoorlog werd dit ook overgedragen naar een ascetische missie van de Russische soldaat. Bisschop Antonij (Chrapovitskij) van Kiev, later de oprichter van de Russische kerk in het buitenland, omschreef het zo: “Onze soldaten, als ze naar het slagveld vertrokken, dachten niet hoe ze zouden doden, maar hoe ze zouden sterven. Voor hun is de soldaat niet een zelfgenoegzaam veroveraar, maar een zelfnegerend asceet, die zijn leven geeft voor Geloof, Tsaar en Vaderland.” Voor de rechtvaardigheid moet men erbij zeggen dat tijdens de Eerste Wereldoorlog een dergelijke visie niet anders was dan bij veel “oorlogstheologen” in het Westen, in Duitsland, Groot-Brittannië of Frankrijk. Maar anders dan in het Westen werd deze “oorlogsascese” in Rusland nooit volledig herzien. Veeleer heeft de Tweede Wereldoorlog, in Rusland bekender en overal als de “Grote Vaderlandse Oorlog” gevierd met feestdagen en grote monumenten,” eraan bijgedragen om deze mythe te verstevigen.

Sommige Russische wetenschappers hebben vooral sinds het eerste conflict rondom Oekraïne in 2014 herhaaldelijk gewaarschuwd dat deze neiging tot militarisme langzamerhand sterker wordt en de weg vindt naar grotere kringen binnen de

Russische kerk en de samenleving in het algemeen. Dat betekent ook, dat vrede - in welke vorm dan ook, als inwendige vrede in een spirituele benadering, als “rechtvaardige vrede” volgens de concepten die binnen de WRK worden besproken, of in een politiek-structurele zin als “security” - geen referentiekader meer is voor ascese en een christelijk leven.

De propaganda van vandaag werkt, maar gelukkig niet overal. Veel orthodoxe gelovigen, ook in Rusland, hebben grote moeite met deze wending. Onder diegenen die het land uit protest hebben verlaten, wordt al beseft dat de nieuwe koers wel degelijk in een geleidelijke zelfvernietiging van de Russische kerk, minstens van de kerkleiding kan eindigen. Wat de orthodoxe en Russische christelijke ascetische traditie voor verzoening en vrede daadwerkelijk zou kunnen betekenen is misschien nergens beter te ontdekken dan aan de hand van het leven en werken van Sofronij van Essex, een uit het Tsaristische Rusland afkomstige monnik, die na de revolutie eerst op de berg Athos in Griekenland belandde, voordat hij uiteindelijk na de Tweede Wereldoorlog in Engeland een klooster stichtte. Tegen het einde van zijn leven (hij overleed in 1993) deed hij een ontroerende

uitspraak over het grote leed, dat hij gedurende zijn hele leven had ondervonden vanwege de haat tussen de mensen, en het gebrek aan vrede naar binnen en buiten.

Oecumene vraagt af en toe om realisme: Sofronij zou met deze uitspraak in het Rusland van vandaag zeer waarschijnlijk in de gevangenis zijn beland, of minstens monddood gemaakt door de patriarch. De Bergrede met haar passages over de zegen die op de vredesstichters rust zou het moeilijk hebben onder de ogen van *Rozkonnadzor*, het alomtegenwoordige censuurbureau. Spreken over vrede, of bidden voor de vrede, is gevaarlijk in het land van Poetin en Kirill, ook voor christelijke gelovigen, priesters, geestelijken, monniken. Dat moet men weten, als men met het Moskouse patriarchaat gesprekken wil voeren over de vrede.

Dr. Alfons Brüning is directeur van het Instituut voor Oosters Christendom en onderzoeker aan de Radboud Universiteit. Hij is ook lid van het hoofdbestuur van de Katholieke Vereniging voor Oecumene. Een uitgewerkte versie van dit artikel wordt gepubliceerd in Perspectief 2023-61.

“Een Oekraïense bisschop ontvangt steun tijdens zijn bijdrage aan de assemblee te Karlsruhe. September 2022, Albin Hillert/WRK.”

“Door over **elkaar** te leren, leer je ook over jezelf”

Interview met nieuw bestuurslid Myrthe Lubbers

Myrthe Lubbers werd door de Algemene Ledenvergadering van 4 november 2022 benoemd tot lid van het hoofdbestuur. Ze werkt als onderwijskundig onderzoeker aan de Universiteit van Twente en liep stage bij onze vereniging in het kader van haar master Wereldreligies aan de KU Leuven. De oecumene heeft haar geboid en het is hoopvol dat zij zich wil inzetten voor het werk van de vereniging.

Wil je wat over jezelf vertellen: waar woon je, wat doe je in het dagelijks leven?

Mijn ouders komen uit de provincies Groningen en Drenthe. Zelf ben ik “geboren en getogen” in Almelo (Twente). Mijn vriend woont in België, dus hier ben ik ook regelmatig te vinden, dankzij het (deels) kunnen thuiswerken. Ik werk als junior onderzoeker/data-analist bij de Universiteit Twente binnen de onderwijswetenschappen. Ik heb onderzoek gedaan naar onderwijsinnovatie met ICT in het hoger onderwijs, naar Professionele Leergemeenschappen in het voortgezet onderwijs en naar de onderwijskoers van een scholengemeenschap. De komende jaren zal ik mij bezighouden met datateams in het voortgezet onderwijs en de rol van leerlingen bij kwaliteitszorg. Ik zit echt op mijn plek! Verder ben ik in mijn vrije tijd graag buiten, bijvoorbeeld om te wandelen, te kanoën of om een boek te lezen in de tuin. Ook leer ik graag nieuwe talen, zo ben ik al een aantal jaren druk bezig met Spaans.

Je deed een stage bij de vereniging. Hoe kijk je daar op terug? Wat heeft die je gebracht?

Vanuit persoonlijke interesse heb ik naast mijn andere studie en mijn werk nog de studie Wereldreligies gevolgd aan de KU Leuven. Dat klinkt misschien zwaar, maar het gaf mij juist energie waardoor ik dat totaal niet zo ervaren heb. Het gaf mij juist veel energie. Hetzelfde geldt voor mijn stage bij KVO. Ik vond geweldig leuk om allerlei interessante mensen

te spreken en om meer te weten te komen over het oosters christendom. Ik had vooral in het begin soms wel wat moeite om alles te kunnen volgen, aangezien ik geen theologische achtergrond heb, maar ik merkte dat ik steeds meer leerde en begon te begrijpen. Ik vond het bijzonder om vanuit verschillende posities naar het onderwerp menselijke waardigheid te leren kijken. Geert van Dartel heeft mij bij alles begeleid en ik we hadden telkens goed contact.

Je hebt je aangeboden als bestuurslid, wat is je motivatie om je in te zetten voor de vereniging?

Toen Geert van Dartel mij na de stage vroeg om bestuurslid te worden bij de KVO, vroeg ik mij in eerste instantie af wat ik zou kunnen toevoegen terwijl de anderen in de vereniging veel meer ervaring hebben en ik “net kom kijken”. Toen ik erover nadacht, begon ik dit juist als een voordeel te zien. Ik sta dichtbij de jongere generatie, weet wat er speelt en kan ze makkelijker bereiken op een manier

die bij ze past. Zo hoop ik de oecumene en onze vereniging bekendheid te geven bij geïnteresseerden uit deze doelgroep. Onbekend maakt onbemind, dus door meer bekendheid te geven en door mensen te laten kennismaken hoop ik iets te kunnen doorgeven. Ik vind het belangrijk om te leren over elkaar, van elkaar en met elkaar. Dat we ons eigen (katholieke) geloof goed kennen en ook andere christenen. Door over elkaar te leren, leer je ook over jezelf en door over je eigen achtergrond te leren begrijp je anderen ook beter. Hierdoor kunnen we ook weer van elkaar leren en door met elkaar te leren staan we samen sterk.

Kun je vertellen over je eigen ervaringen met andere christenen?

In Nederland zijn er veel verschillende en overeenkomstige christelijke stromingen. Besef kwam helemaal toen ik in België ging studeren en ook na gesprekken met mijn vriend hierover. Dat vind ik wel heel bijzonder aan Nederland. Wij zijn thuis katholiek en de burens aan de ene kant zijn gereformeerd en de burens aan de andere kant zijn baptist. Met beide families ben ik eens mee geweest naar hun kerk. Toen zat ik net op de middelbare school en ik kon niet alles even goed plaatsen, maar ik vond dat wel heel bijzonder. De buurman ver-

“Ik sta dichtbij de jongere generatie, weet wat er speelt en kan ze makkelijker bereiken op een manier die bij ze past.”

telde bijvoorbeeld dat hij pas gedoopt was, terwijl ik gewend was dat alleen baby's worden gedoopt. Verder is een van mijn vriendinnen gereformeerd en ik ben ook weleens met haar mee geweest naar haar kerk en we hebben hier ook interessante gesprekken over. Door al deze alledaagse contacten heb ik veel geleerd. Daarnaast zat ik in Nijmegen bij een Bijbelkring waaraan studenten met uiteenlopende achtergronden deelnamen. Hierdoor leerde ik vooral veel over mijn eigen katholieke achtergrond, omdat dat wat voor mij zo vanzelfsprekend is blijkbaar niet voor iedereen geldt. Dit bracht veel verwondering: hoe kan het bijvoorbeeld dat sommigen zo'n andere kijk hebben op de hostie? Zulke gesprekken met medechristenen zetten je aan het denken en het prikkelt je tot verdere verdieping. Tot nu toe heb ik overwegend positieve ervaringen met andere christenen. We respecteren elkaar, ook al begrijpen we elkaar niet altijd. Soms ontstaan er botsingen of proberen mensen mij te overtuigen,

maar ik vind dat zelf persoonlijk nooit zo erg. Zal wel de Twentse nuchterheid zijn.

Welke hoop heb jij voor de kerk in Nederland? Hoe zie je jouw eigen plaats daarin?

Terwijl het christendom op veel plekken in de wereld opbloeit (Afrika, Azië, voormalig Sovjet-Unie, ...), ziet de situatie in Noordwest-Europa er anders uit. Geloof wordt moeizaam doorgegeven en mensen raken ervan vervreemd. Veel jonge mensen weten niet goed wat het christendom inhoudt of wat religie überhaupt betekent. Ik ken mensen van mijn leeftijd die bijvoorbeeld niet weten waarom Pasen gevierd wordt, laat staan dat ze eventuele nuances kennen tussen diverse stromingen. Wat mij ook opvalt is dat veel jonge mensen eigenlijk op zich wel geïnteresseerd zijn in religie of spiritualiteit, maar vervolgens hun eigen geïndividualiseerde "mini-religie" hebben en trots zijn dit zelf 'bereideneerd' te hebben. Dan denk ik: maar hier wordt al eeuwen en eeuwen over nagedacht, er zijn zoveel bronnen en profetieën, tradities die niet zomaar ontstaan zijn, dan kun je je beter daarin verdiepen. Maar veel jongeren zijn daar niet bekend mee, dus een van de uitdagingen is om mensen daarmee in aanraking te brengen en ook hoe je die bronnen en tradities moet interpreteren. Onze vicaris in Almelo is daar heel goed in. Hij legt bijvoorbeeld altijd duidelijk en toegankelijk uit wat met de lezingen bedoeld wordt, waarom we een bepaalde zin in het Onze Vader zeggen en waarom we elkaar de vrede wensen. Dat vind ik heel

fijn. Ik merk dat het mij daardoor aanspreekt en beter binnenkomt en waarschijnlijk bij anderen ook, in die zin geeft dat hoop.

Naast het leren over de eigen traditie, leer je ook door te leren over elkaar, van elkaar en met elkaar. Daarom ben ik ervan overtuigd dat christenen onderling meer moeten samenwerken, om zo samen sterk te staan in de huidige situatie. De krachten bundelen dus. Juist nu vind ik dat we verder moeten kijken dan ons eigen groepje. Ook vind ik dat we samen zichtbaarder mogen worden en vooral geluiden moeten laten horen van diegenen die zich juist wat stil houden, want dat is het "gewone" verhaal van de stille meerderheid. Het gewone verhaal dat niet meer zo bekend is.

Wat hoop je te kunnen bijdragen aan de missie van de vereniging?

Het leren over elkaar, van elkaar en met elkaar verwijst voor mij direct naar de vereniging en hoe ik wil bijdragen in diens missie en in het bredere geheel. Ik wil meer bekendheid geven, geïnteresseerden bereiken en daarbij een jongere doelgroep betrekken op een toegankelijke wijze. Mijn leeftijd, maar ook mijn onderwijskundige achtergrond, kunnen daarbij helpen. Ook ben ik altijd enthousiast in wat ik doe en hopelijk werkt dat aanstekelijk! Het samen sterk staan als christenen geldt niet alleen voor onze uitdagingen in Nederland, maar ook daarbuiten zijn er veel christenen die elkaars en onze steun kunnen gebruiken. ●

Colofon

Overeen is het communicatieblad van de Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord.

Leden, donateurs en parochies ontvangen het blad twee maal per jaar.

Redactie:

Dr. Fokke Wouda, Mirella van Herp

Vormgeving & drukwerk:

www.laumemedia.nl

KATHOLIEKE VERENIGING VOOR

OECUMENE

Emmamplein 19A, 5211 VZ 's-Hertogenbosch
telefoon 073-7370026 | www.oecumene.nl
e-mail secretariaat@oecumene.nl
NL97 INGB 0000801919
NL73 INGB 0001087628
ISSN: 1568-2862

Bezoek onze website op: www.oecumene.nl

Oecumene heeft een gezicht

Maak kennis met de nieuwe adviseur vanuit de PKN ds. Trinette Verhoeven

De oecumene heeft een gezicht – ook in het bestuur van de Katholieke Vereniging voor Oecumene. Het is belangrijk dat oecumenische partners altijd zichtbaar en hoorbaar zijn. Vanuit de PKN is er een nieuwe adviseur na het vertrek van ds. Sjaak van 't Kruis, die deze rol jarenlang vervulde.

Ds. Trinette Verhoeven volgt hem op. Tijd om haar te leren kennen!

Wie is Trinette Verhoeven?

Ik ben geboren in Leiden uit een lutherse moeder en een Nederlands hervormde vader. Ik groeide op in de lutherse kerk. Na mijn eindexamen gymnasium ging in naar Amsterdam om aan het luthers seminarium theologie te studeren. Al heel vroeg wist ik dat ik predikant wilde worden. Tijdens mijn studie maakte ik mij hard voor Samen-op-Weg, het proces in 2004 resulteerde in het ontstaan van de Protestantse Kerk in Nederland.

Ik vreesde een kerk die zo klein zou worden dat zij zich alleen nog maar zou bekommeren om haar voortbestaan. Luthers betekent voor mij: alle nadruk leggen op het Woord dat gehoord wil worden. In 1986 werd ik pastoraal medewerker in Almere. In augustus 1987 werd ik bevestigd tot predikant in Haarlem. Daarna was ik nog predikant in de lutherse gemeente Den Haag en in de protestantse gemeente Lukaskerk in de Schilderswijk van Den Haag. Ik 2018 werd ik beroepen als classispredikant van de classis Utrecht. De protestantse kerk kent elf classes (regio's), waaraan classispredikant is verbonden die toezicht houdt op het leven van gemeenten en predikanten en andere werkers.

Wat inspireert je in het leven?

Voor mij is de Schrift het allerbelangrijkste in het leven omdat deze mij verbindt met Vader, Zoon en Heilige Geest. De zondagse eredienst verkijkt en inspireert mij. Deze heb ik nodig om te weten wat belangrijk is. Door de relatie met God is ook de relatie met de mensen om mij heen heel belangrijk. In vriendschappen mag ik oefenen wat mij geloven leert: trouw en betrokkenheid. Heel praktisch wordt geloven als ik elke zaterdagmiddag aan een klein Syrisch jongetje een boek voor mag lezen.

Waarom gaat de oecumene je aan het hart?

Thuis werd de oecumene beoefend door vader en moeder. Niet de kerk was zo belangrijk maar het gezamenlijk geloof. Als puber ontdekte ik de lutherse wortels en werd Luther belangrijk. Een vriendin grapte: als je in Trinette prikt dan komt er geen bloed maar lutherroosjes. In de jaren heeft Luther me geleerd verder te kijken dan de eigen identiteit. Ik waardeer de traditie maar wil ook openstaan voor een ontwikkeling. Het woord is steeds hetzelfde maar de verkondiging vraagt nieuwe wijzen van spreken. In de oecumene leer ik de eigen traditie onder kritiek te stellen en te groeien. In de lutherse traditie is vaak een behoorlijk accent gelegd op de rechtvaardiging door het geloof alleen. In de negentiger jaren zijn daar mooie gesprekken over geweest met de Rooms-Katholieke Kerk die op wereld niveau hebben geleid tot een gezamenlijke verklaring over de rechtvaardigingsleer (1999). Moderne exegeten leren ons de vraag stellen of het accent op de rechtvaardiging geleerd bij Paulus deze laatste ook niet te kort heeft gedaan. Naast rechtvaardiging is er ook nog zoiets als heiliging. Met deze ervaringen in het achterhoofd hoop ik bij de Katholieke Vereniging een brug te kunnen zijn met de Protestantse Kerk.

Heb je een relatie met het Oosters christendom?

Ik ben een aantal jaren geleden in Libanon geweest vanwege mijn interesse voor de oosterse kerken. Daar leerde ik de kerk van het Oosten kennen. Ik heb daar ervaren hoe zeer in het nauw deze mensen door de eeuwen heen gezeten hebben, maar wat een kracht en geloof hen typeert. De kerk van het Oosten kerkt in Zeist in een protestants kerkgebouw. Ik heb hen mogen bezoeken toen de nieuwe patriarch, Mar Awa, op bezoek was. In mijn werk in de Schilderswijk van Den Haag leerde ik veel Syrische christenen kennen. Vanwege de contacten met hen ben ik begonnen Arabisch te leren. Zo laat ik mij op meerdere vlakken door oecumenische contacten verrijken. ◉

“In vriendschappen mag ik oefenen wat mij geloven leert: trouw en betrokkenheid.”